

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

6 février 2012

PROPOSITION DE LOI

**modifiant la loi du 22 juillet 1985
sur la responsabilité civile
dans le domaine de l'énergie nucléaire**

**AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT
N° 50 739/3**

Document précédent:

Doc 53 1941/ (2011/2012):

001: Proposition de loi de MM. Calvo et Deleuze.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

6 februari 2012

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van de wet van 22 juli
1985 betreffende de wettelijke
aansprakelijkheid
op het gebied van de kernenergie**

**ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE
NR. 50 739/3**

Voorgaand document:

Doc 53 1941/ (2011/2012):

001: Wetsvoorstel van de heren Calvo en Deleuze.

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie		
PS	:	Parti Socialiste		
MR	:	Mouvement Réformateur		
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams		
sp.a	:	socialistische partij anders		
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen		
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten		
VB	:	Vlaams Belang		
cdH	:	centre démocrate Humaniste		
FDF	:	Fédéralistes Démocrates Francophones		
LDD	:	Lijst Dedecker		
MLD	:	Mouvement pour la Liberté et la Démocratie		

<i>Abréviations dans la numérotation des publications:</i>		<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties:</i>	
DOC 53 0000/000:	Document parlementaire de la 53 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif	DOC 53 0000/000:	Parlementair document van de 53 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Questions et Réponses écrites	QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)	CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)
CRABV:	Compte Rendu Analytique (couverture bleue)	CRABV:	Beknopt Verslag (blauwe kaft)
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)	CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)
PLEN:	Séance plénière	PLEN:	Plenum
COM:	Réunion de commission	COM:	Commissievergadering
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>		<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>	
<i>Commandes:</i>		<i>Bestellingen:</i>	
Place de la Nation 2		Natieplein 2	
1008 Bruxelles		1008 Brussel	
Tél. : 02/ 549 81 60		Tel. : 02/ 549 81 60	
Fax : 02/549 82 74		Fax : 02/549 82 74	
www.lachambre.be		www.dekamer.be	
e-mail : publications@lachambre.be		e-mail : publicaties@dekamer.be	

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT
N° 50 739/3
du 5 janvier 2012

Le Conseil d'État, section de législation, troisième chambre, saisi par le Président de la Chambre des représentants, le 14 décembre 2011, d'une demande d'avis, dans un délai de trente jours, sur une proposition de loi "modifiant la loi du 22 juillet 1985 sur la responsabilité civile dans le domaine de l'énergie nucléaire" (*Doc. Parl.*, Chambre, n° 53-1941/001), a donné l'avis suivant:

1. En application de l'article 84, § 3, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, la section de législation a fait porter son examen essentiellement sur la compétence de l'auteur de l'acte, le fondement juridique¹ et l'accomplissement des formalités prescrites.

*
* *

PORTÉE DE LA PROPOSITION DE LOI

2. La proposition de loi soumise pour avis a pour objet d'apporter diverses modifications à la loi du 22 juillet 1985 "sur la responsabilité civile dans le domaine de l'énergie nucléaire".

Les développements de la proposition précisent que les modifications envisagées "(visent) à mieux régler la responsabilité dans le domaine de l'énergie nucléaire". À cette fin, la proposition adapte la définition de la notion d'"installation nucléaire", instaure le système de la responsabilité nucléaire illimitée avec obligation d'assurance à concurrence du montant pour lequel la capacité est disponible sur le marché de l'assurance, prolonge le délai dans lequel une action peut être introduite en justice, prévoit l'indemnisation plus rapide des victimes en cas d'accident nucléaire et tend vers une meilleure couverture des dommages environnementaux.

3. Le Conseil d'État, section de législation, a souligné dans son avis 50 483/3 du 3 novembre 2011, la connexité particulière qui existe entre, d'une part, la Convention de Paris² et sa Convention complémentaire³ et, d'autre part, la loi du

¹ S'agissant d'une proposition de loi, on entend par "fondement juridique" la conformité aux normes supérieures.

² Convention 'sur la responsabilité civile dans le domaine de l'énergie nucléaire', signée à Paris le 29 juillet 1960.

³ Convention 'complémentaire à la Convention de Paris du 29 juillet 1960 sur la responsabilité civile dans le domaine de l'énergie nucléaire, et annexe', signée à Bruxelles le 31 janvier 1963.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE
NR. 50 739/3
van 5 januari 2012

De Raad van State, afdeling Wetgeving, derde kamer, op 14 december 2011 door de Voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers verzocht hem, binnen een termijn van dertig dagen, van advies te dienen over een wetsvoorstel "tot wijziging van de wet van 22 juli 1985 betreffende de wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie" (*Parl. St. Kamer*, nr. 53-1941/001), heeft het volgende advies gegeven:

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond¹, alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*
* *

STREKKING VAN HET VOORSTEL VAN WET

2. Het om advies voorgelegde voorstel van wet strekt ertoe diverse wijzigingen aan te brengen in de wet van 22 juli 1985 "betreffende de wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie".

In de toelichting bij het voorstel wordt verduidelijkt dat de voorgestelde wijzigingen "de aansprakelijkheid in het domein van kernenergie beter (beogen) te regelen". Daartoe wordt de omschrijving van het begrip "kerninstallatie" aangepast, wordt geopteerd voor een systeem van onbepaalde nucleaire aansprakelijkheid met een verzekeringsplicht tot het bedrag waarvoor capaciteit op de verzekeringsmarkt beschikbaar is, wordt de termijn voor het indienen van een rechtsvordering verlengd, wordt een snellere uitkering van schadevergoeding aan slachtoffers van een kernongeval mogelijk gemaakt, en wordt naar een betere dekking van milieuschade gestreefd.

3. De Raad van State, afdeling Wetgeving, heeft in advies 50 483/3 van 3 november 2011 gewezen op de bijzondere samenhang die bestaat tussen, enerzijds, het Verdrag van Parijs² en het verdrag tot aanvulling ervan³ en, anderzijds, de

¹ Aangezien het om een voorstel van wet gaat, wordt onder "rechtsgrond" verstaan de overeenstemming met de hogere rechtsnormen.

² Verdrag "inzake wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie" ondertekend te Parijs, op 29 juli 1960.

³ Verdrag 'tot aanvulling van het Verdrag van Parijs van 29 juli 1960 inzake wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie, en bijlage', ondertekend te Brussel, op 31 januari 1963.

22 juillet 1985⁴. Compte tenu de cette connexité particulière, les conventions précitées et la loi du 22 juillet 1985 forment un ensemble de textes complémentaires en matière de responsabilité civile dans le domaine de l'énergie nucléaire, et il convient que la réglementation relative à la responsabilité civile dans le domaine de l'énergie nucléaire en Belgique définisse entièrement et correctement le cadre juridique instauré en cette matière par les textes des conventions concernées.

À cet égard, il y a lieu de rappeler que deux protocoles modifiant les conventions précitées⁵ ont été soumis au Parlement. C'est pour cette raison qu'il sera examiné ciaprès si la proposition de loi se concilie non seulement avec la Convention de Paris et sa Convention complémentaire, dans leur version actuelle, mais aussi avec ces mêmes conventions telles qu'elles seront modifiées par les deux protocoles précités.

4. Le régime proposé, y compris les dispositions relatives à la réparation des dommages environnementaux, peut s'inscrire dans les compétences du législateur fédéral en ce qui concerne la protection contre les rayons ionisants, y inclus les déchets radioactifs⁶, et l'énergie nucléaire⁷.

OBSERVATIONS GÉNÉRALES

5.1. La Convention de Paris, dans sa version actuelle, permet aux parties contractantes de prévoir des dispositions plus strictes en ce qui concerne le montant de la responsabilité⁸ et la durée du délai de prescription⁹. L'actuel article 3 de la Convention ne contient aucune règle spécifique relative aux dégâts environnementaux.

La Convention n'exclut pas non plus l'introduction d'une responsabilité illimitée dans le domaine de l'énergie nucléaire. En égard au texte de l'article 10, b), de la Convention, il y a dès lors lieu de prévoir une garantie financière obligatoire à concurrence des montants minimum fixés conformément à l'article 7 de la Convention. L'article 8 de la proposition en tient compte.

⁴ Avis 50 483/3 du 3 novembre 2011 sur un avantprojet de loi "portant assentiment aux actes internationaux suivants: 1° Protocole portant modification de la Convention du 29 juillet 1960 sur la responsabilité civile dans le domaine de l'énergie nucléaire, amendée par le Protocole additionnel du 28 janvier 1964 et par le Protocole du 16 novembre 1982, fait à Paris le 12 février 2004; 2° Protocole portant modification de la Convention du 31 janvier 1963 complémentaire à la Convention de Paris du 29 juillet 1960 sur la responsabilité civile dans le domaine de l'énergie nucléaire, amendée par le Protocole additionnel du 28 janvier 1964 et par le Protocole du 16 novembre 1982, fait à Paris le 12 février 2004"

⁵ Il s'agit des deux protocoles, cités à la note 4.

⁶ Article 6, § 1er, II, alinéa 2, 2°, de la loi spéciale du 8 août 1980 "de réformes institutionnelles."

⁷ Article 6, § 1er, VII, alinéa 1er, a), et alinéa 2, b), de la loi spéciale du 8 août 1980.

⁸ Voir article 7 de la Convention.

⁹ Voir article 8 de la Convention.

wet van 22 juli 1985.⁴ Die bijzondere samenhang maakt dat inzake de wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie de voornoemde verdragen en de wet van 22 juli 1985 één geheel vormen van elkaar aanvullende teksten en dat de regeling inzake de wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie in België volledig en correct invulling dient te geven aan het juridisch kader dat op dat vlak wordt ingevoerd door de betrokken verdragsteksten.

Wat dat betreft, dient erop te worden gewezen dat aan het Parlement twee protocollen om instemming zijn voorgelegd die strekken tot wijziging van de voornoemde verdragen.⁵ Om die reden wordt hierna niet enkel onderzocht of het wetsvoorstel verenigbaar is met het Verdrag van Parijs en met het verdrag tot aanvulling ervan, zoals die verdragsteksten momenteel luiden, maar tevens of het wetsvoorstel verenigbaar is met diezelfde verdragsteksten eenmaal deze zullen zijn gewijzigd door de twee voornoemde protocollen.

4. De voorgestelde regeling, inclusief de bepalingen inzake herstel van milieuschade, kan worden ingepast in de bevoegdheden van de federale wetgever inzake de bescherming tegen ioniserende stralingen, met inbegrip van het radioactief afval⁶, en inzake kernenergie⁷.

ALGEMENE OPMERKINGEN

5.1. Het Verdrag van Parijs, zoals dat momenteel geldt, staat toe dat verdragspartijen in strengere voorschriften voorzien op het vlak van het bedrag van de aansprakelijkheid⁸ en de duur van de verjaringstermijn⁹. Wat milieuschade betreft, bevat het bestaande artikel 3 van het verdrag geen specifieke regeling.

Het verdrag sluit evenmin uit dat een onbeperkte aansprakelijkheid op het gebied van kernenergie wordt ingevoerd. Gelet op het bepaalde in artikel 10, b), van het verdrag moet dan wel in een verplichte financiële waarborg worden voorzien, waarvan het bedrag overeenstemt met de minimale bedragen van artikel 7 van het verdrag. Daaraan wordt tegemoet gekomen in artikel 8 van het voorstel.

⁴ Advies 50 483/3 van 3 november 2011 over een voorontwerp van wet "houdende instemming met de volgende internationale akten: 1° Protocol houdende wijziging van het Verdrag van 29 juli 1960 inzake wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie, zoals gewijzigd bij het Aanvullend Protocol van 28 januari 1964 en bij het Protocol van 16 november 1982, gedaan te Parijs op 12 februari 2004; 2° Protocol houdende wijziging van het Verdrag van 31 januari 1963 tot aanvulling van het Verdrag van Parijs van 29 juli 1960 inzake wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie, zoals gewijzigd bij het Aanvullend Protocol van 28 januari 1964 en bij het Protocol van 16 november 1982, gedaan te Parijs op 12 februari 2004"

⁵ Het betreft de twee protocollen, vermeld in voetnoot 4.

⁶ Artikel 6, § 1, II, tweede lid, 2°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 "tot hervorming der instellingen"

⁷ Artikel 6, § 1, VII, eerste lid, a), en tweede lid, b), van de bijzondere wet van 8 augustus 1980.

⁸ Zie artikel 7 van het verdrag.

⁹ Zie artikel 8 van het verdrag.

5.2. Les modifications aux conventions, envisagées dans les deux protocoles, mentionnés à la note 4 du présent avis, concernent notamment une adaptation de la définition de la notion de “dommage nucléaire”, le relèvement du montant minimal de la responsabilité civile de l’exploitant à 700 millions euros, une définition élargie des installations visées et des dommages couverts (notamment les mesures préventives et le dommage à l’environnement), un champ d’application géographique des dispositions conventionnelles plus large à l’égard des États dépourvus d’installations nucléaires et la suppression de la possibilité d’exclure les risques découlant de cataclysmes naturels. Le régime inscrit dans la proposition de loi n’est pas incompatible avec les modifications aux conventions ainsi prévues.

5.3. La Convention complémentaire du 31 janvier 1963 instaure un système en cascade de réparation des dommages par les autorités des parties contractantes, en plus de la réparation par l’exploitant, ce système étant basé sur des tranches qui sont successivement supportées par l’exploitant, l’État de l’installation, et les autres parties contractantes.

Conformément à l’article 9, c), de la Convention complémentaire, dans sa forme actuelle, aucune Partie Contractante n’est tenue d’allouer les fonds publics visés à l’article 3, b), ii) et iii) de cette Convention tant que des fonds visés à l’article 3, b), i) de cette Convention, à savoir des fonds “provenant d’une assurance ou d’une autre garantie financière”, restent disponibles. En application de cette règle, la tranche internationale n’est libérée qu’en cas d’épuisement de la responsabilité de l’exploitant. L’article 9, c), précité, de la Convention complémentaire sera toutefois modifié par le protocole précité du 12 février 2004, de façon à ce que la tranche internationale soit libérée dès qu’un certain seuil (de 1,2 milliard d’euros) est atteint.

On peut considérer que formellement, le système de la responsabilité illimitée, tel que la proposition de loi envisage de l’introduire dans l’ordre juridique interne, est conforme à la Convention complémentaire, mais il peut néanmoins se heurter au principe de solidarité internationale, tel qu’il est formulé dans le texte actuel de la Convention. En effet, tant que l’article 9, c), de la Convention complémentaire ne sera pas modifié dans le sens indiqué, il ne pourra être fait appel à la solidarité internationale qu’après épuisement de tous les moyens dont dispose l’exploitant, ce qui, vu la proposition de loi, pourrait dépasser le seuil de 1,2 milliard d’euros. Pour ce motif, mieux vaut que les règles proposées sur ce point n’entrent en vigueur qu’une fois que la modification envisagée de l’article 9, c), de la Convention complémentaire sera elle-même entrée en vigueur.

Dans le même ordre d’idée, la question se pose de savoir si en même temps que l’abrogation des articles 19, 20, 21, alinéa 3, et 22 de la loi du 22 juillet 1985 (articles 11 à 14 de la proposition) il ne serait pas mieux de régler aussi la compensation de l’intervention de la communauté internationale avec les réparations payées par l’exploitant, et si le droit de

5.2. De verdragswijzigingen die worden beoogd in de twee protocollen, vermeld in voetnoot 4 van dit advies, houden onder meer in dat de omschrijving van het begrip “kernschade” wordt aangepast, dat het minimale aansprakelijkheidsbedrag van de exploitant tot 700 miljoen euro wordt opgetrokken, dat tot een verruiming wordt gekomen van de beoogde installaties en van de gedekte schade (in het bijzonder preventieve maatregelen en milieuschade), dat het geografisch toepassingsgebied van de verdragsregeling wordt uitgebreid ten aanzien van Staten zonder kerninstallaties, en dat een einde wordt gesteld aan de mogelijkheid om de risico’s die voortvloeien uit natuurrampen uit te sluiten. De in het wetsvoorstel vervatte regeling is niet onverenigbaar met de aldus geplande verdragswijzigingen.

5.3. Het Aanvullend Verdrag van 31 januari 1963 voert een getrappt systeem van vergoeding in door de overheden van de verdragsluitende partijen, bovenop de vergoeding door de exploitant, volgens een getrappt systeem gebaseerd op schijven die achtereenvolgens door de exploitant, de Staat van de installatie, en de andere verdragspartijen worden gedragen.

Overeenkomstig artikel 9, c), van het Aanvullend Verdrag, zoals dat momenteel geldt, is geen verdragspartij gehouden de in artikel 3, b), ii) en iii), van dat verdrag bedoelde openbare middelen ter beschikking te stellen, zolang er nog middelen beschikbaar zijn als bedoeld in artikel 3, b), i), van het verdrag, zijnde “middelen afkomstig van een verzekering of andere financiële zekerheid”. Met toepassing van deze regeling komt de internationale schijf pas vrij bij uitputting van de aansprakelijkheid van de exploitant. Het voornoemde artikel 9, c), van het Aanvullend Verdrag, zal evenwel bij genoemd protocol van 12 februari 2004 in die zin worden gewijzigd dat de internationale schijf reeds vrij wordt gemaakt van zodra een bepaalde drempelwaarde (van 1,2 miljard euro) is bereikt.

Het systeem van onbeperkte aansprakelijkheid, zoals het wetsvoorstel beoogt in te voeren in de interne rechtsorde kan, formeel gesproken, weliswaar in overeenstemming worden geacht met het Aanvullend Verdrag, maar kan niettemin op gespannen voet komen te staan met het principe van de internationale solidariteit, zoals dat in de huidige verdragstekst vorm wordt gegeven. Zolang immers artikel 9, c), van het Aanvullend Verdrag niet zal zijn gewijzigd in de aangegeven zin, zal op de internationale solidariteit slechts een beroep kunnen worden gedaan na uitputting van alle middelen die in hoofdte van de exploitant beschikbaar zijn wat, gelet op het wetsvoorstel, de drempel van 1,2 miljard euro te boven zou kunnen gaan. Het is om die reden aangewezen dat de voorgestelde regeling op dat punt pas in werking zou treden nadat de geplande wijziging van artikel 9, c), van het Aanvullend Verdrag in werking is getreden.

In hetzelfde verband rijst de vraag of de opheffing van de artikelen 19, 20, 21, derde lid, en 22, van de wet van 22 juli 1985 (artikelen 11 tot 14 van het voorstel), niet best ook gepaard gaat met een regeling van de verrekening van de tussenkomst door de internationale gemeenschap met de vergoedingen die door de exploitant worden betaald, en of

recours visé à l'article 25, § 2, de la même loi ne devrait pas être maintenu¹⁰.

6. L'article 19 de la proposition de loi dispose qu'il est inséré dans la loi du 22 juillet 1985 un titre II/1 intitulé: "Mesures d'application de la Directive 2004/35/CE sur la responsabilité environnementale en ce qui concerne la prévention et la réparation des dommages environnementaux"¹¹. Les développements précisent que la directive précitée ne s'applique à ce jour pas aux dommages environnementaux résultant d'activités nucléaires "dès lors que (ceux-ci) ferai(en)t déjà l'objet de conventions internationales. Cependant, la portée de ces conventions (de Paris et de Bruxelles, ainsi que des protocoles de 2004) est beaucoup trop limitée".

Si l'intention était effectivement, malgré l'exclusion des activités nucléaires du champ d'application de la directive 2004/35/CE du 21 avril 2004¹², de rendre les règles de protection inscrites dans cette directive applicables aux dommages environnementaux résultant d'activités nucléaires¹³, il faudrait, dans un souci de cohérence du régime proposé, se rapprocher de manière suffisamment précise et correcte des règles inscrites dans la directive concernée. Cela implique que l'on se rapproche dans la mesure du possible de la rédaction des dispositions de la directive¹⁴ et que l'on donne aux notions une interprétation conforme à la directive qui ressorte de manière suffisamment claire des dispositions proposées¹⁵.

7. La proposition de loi instaure un système de responsabilité illimitée d'un exploitant d'une installation nucléaire et met dès lors un terme au régime spécifique qui était jusqu'à présent d'application en la matière. Les développements citent un certain nombre de motifs pour lesquels il n'est plus

het in artikel 25, § 2, van dezelfde wet, bedoelde verhaalrecht niet moet worden gehandhaafd¹⁰.

6. In artikel 19 van het wetsvoorstel wordt bepaald dat in de wet van 22 juli 1985 een titel II/1 wordt ingevoegd met als opschrift "Maatregelen tot uitvoering van Richtlijn 2004/35/EG betreffende milieuaansprakelijkheid met betrekking tot het voorkomen en het herstellen van milieuschade"¹¹. In de toelichting wordt verduidelijkt dat de voornoemde richtlijn tot op heden niet van toepassing is op milieuschade ten gevolge van nucleaire activiteiten "omdat dit reeds geregeld zou zijn door internationale verdragen. Maar die internationale verdragen (van Parijs en Brussel, ook in de Protocollen van 2004) zijn veel te beperkt".

Indien het effectief de bedoeling zou zijn om, ondanks de principiële uitsluiting van nucleaire activiteiten uit het toepassingsgebied van richtlijn 2004/35/EG van 21 april 2004¹², de in die richtlijn vervatte beschermingsregeling van overeenkomstige toepassing te maken op milieuschade ten gevolge van nucleaire activiteiten¹³ dient, ter wille van de consistentie van de voorgestelde regeling, op een voldoende duidelijke en correcte wijze te worden aangesloten bij de regeling in de betrokken richtlijn. Dat houdt in dat in de mate van het mogelijke bij de redactie van de richtlijnbepalingen wordt aangesloten¹⁴ en dat begrippen een richtlijnconforme invulling krijgen die voldoende duidelijk uit de voorgestelde bepalingen valt af te leiden¹⁵.

7. In het wetsvoorstel wordt een systeem van onbeperkte aansprakelijkheid van een exploitant van een nucleaire installatie ingevoerd en wordt derhalve een einde gesteld aan het specifieke regime dat op dat vlak tot op heden toepassing heeft gekregen. In de toelichting worden een aantal redenen

¹⁰ L'article 16 de la proposition de loi a pour objet d'abroger l'article 25, § 2, de la loi du 22 juillet 1985. Il vise également l'abrogation de l'article 25, § 3, de la loi, ce qui est toutefois conforme au remplacement planifié — par le Protocole — de l'article 5 de la Convention complémentaire, selon lequel le recours contre l'exploitant pour faute grave est supprimé.

¹¹ Il y a lieu de corriger l'intitulé de la directive dans le texte néerlandais de l'article 19 de la proposition de loi.

¹² Voir article 4, paragraphe 4, de la directive.

¹³ Les auteurs de la proposition font ainsi référence à bon droit à l'article 16, paragraphe 1, de la directive, qui s'énonce comme suit: "La présente directive ne fait pas obstacle au maintien ou à l'adoption par les États membres de dispositions plus strictes concernant la prévention et la réparation des dommages environnementaux, notamment l'identification d'autres activités en vue de leur assujettissement aux exigences de la présente directive en matière de prévention et de réparation, ainsi que l'identification d'autres parties responsables".

¹⁴ Tel n'est pas toujours le cas actuellement. Ainsi, le texte néerlandais de l'article 34/2, § 1er, a), et § 2, b), envisagé de la loi du 22 juillet 1985 (article 20 de la proposition) fait mention de "praktische maatregelen", alors que l'article 6 de la directive 2004/35/CE utilise chaque fois "haalbare maatregel".

¹⁵ Par exemple, on n'aperçoit pas comment il y a lieu de comprendre la notion de "mesures de réparation nécessaires" dans l'article 34/2 proposé de la loi du 22 juillet 1985. À l'article 6 de la directive 2004/35/CE, cette notion est clarifiée par une référence à l'article 7 de la directive, qui renvoie à son tour à l'annexe II de la directive. Aucune de ces dispositions n'est toutefois transposée en droit belge par la proposition.

¹⁰ Artikel 16 van het wetsvoorstel beoogt artikel 25, § 2, van de wet van 22 juli 1985 op te heffen. Ook de opheffing van artikel 25, § 3, van de wet, wordt beoogd, hetgeen evenwel in overeenstemming is met de geplande vervanging bij protocol - van artikel 5 van het Aanvullend Verdrag, waardoor het verhaal op de exploitant bij zware fout wordt opgeheven.

¹¹ Het opschrift van de richtlijn dient te worden gecorrigeerd in de Nederlandse tekst van artikel 19 van het wetsvoorstel.

¹² Zie artikel 4, lid 4, van de richtlijn.

¹³ De indieners van het voorstel beroepen zich daartoe niet ten onrechte op het bepaalde in artikel 16, lid 1, van de richtlijn, dat luidt: "Deze richtlijn belet niet dat de lidstaten strengere bepalingen handhaven of invoeren inzake preventie en herstel van milieuschade, met inbegrip van het bepalen van extra activiteiten waarop de voorschriften inzake preventie en herstel van deze richtlijn van toepassing zijn en het bepalen van verdere verantwoordelijke partijen."

¹⁴ Dat is nu niet steeds het geval. Zo wordt bijvoorbeeld in het voorgestelde artikel 34/2, § 1, a), en § 2, b), van de wet van 22 juli 1985 (artikel 20 van het voorstel), melding gemaakt van "praktische maatregelen", terwijl artikel 6 van richtlijn 2004/35/EG het telkens heeft over een "haalbare maatregel".

¹⁵ Het is bijvoorbeeld niet duidelijk hoe in het voorgestelde artikel 34/2 van de wet van 22 juli 1985 het begrip "nodige" of "noodzakelijke herstelmaatregelen" moet worden begrepen. In artikel 6 van richtlijn 2004/35/EG wordt dat begrip verduidelijkt door middel van een verwijzing naar artikel 7 van de richtlijn, waarin wordt doorverwezen naar bijlage II van de richtlijn. Geen van die bepalingen wordt echter door het voorstel in het Belgisch recht mee omgezet.

opportun, selon les auteurs de la proposition, de prévoir un régime de responsabilité dérogatoire et particulier pour le secteur nucléaire, et pour lesquels il n'est en d'autres termes plus jugé nécessaire de prévoir un tel régime dérogatoire pour ce secteur, à qui l'on a attribué par le passé un statut intrinsèquement différent en matière de responsabilité.

Les principes constitutionnels d'égalité et de non-discrimination garantissent entre autres que des situations intrinsèquement différentes sont réglées de manière différente et qu'en cas de dérogation, celle-ci doit être justifiée par des motifs objectifs et raisonnablement admissibles. Compte tenu de la technicité de la matière concernée, le Conseil d'État, section de législation, n'est pas en mesure de juger si la justification de l'introduction d'un système de responsabilité illimitée, figurant dans les développements, suffit au regard du respect des principes d'égalité et de non-discrimination¹⁶. Si la justification donnée devait s'avérer insuffisante, il s'impose de limiter le montant du dommage à concurrence duquel la responsabilité de l'exploitant est engagée.

La justification qui doit pouvoir être donnée au regard des principes constitutionnels d'égalité et de non-discrimination, diffère aussi éventuellement selon l'activité. Ainsi, tant la Convention de Paris que la législation belge prévoient déjà des montants minimums inférieurs pour le transport de substances nucléaires par exemple¹⁷. La taille des installations nucléaires pourrait également influencer sur les conditions régissant la justification. L'article 8, § 3, proposé de la loi (article 8 de la proposition) permet il est vrai des dérogations à cet égard, mais cette possibilité ne concerne que le montant de la garantie financière et pas le régime de responsabilité à proprement parler. En effet, la proposition de loi instaure le système de la responsabilité illimitée de manière générale.

8. Les auteurs de la proposition entendent adapter l'article 18 de la loi du 22 juillet 1985 pour contraindre, à titre subsidiaire, la société mère et d'autres sociétés du groupe ou du consortium dont l'exploitant fait partie, à réparer le

vermeld die volgens de indieners van het voorstel kunnen verantwoorden waarom het niet langer aangewezen is om met betrekking tot de nucleaire sector in een afwijkende en bijzondere aansprakelijkheidsregeling te voorzien, en waarom het met andere woorden niet meer noodzakelijk wordt geacht dat met betrekking tot die sector, die in het verleden op het vlak van de aansprakelijkheid als intrinsiek verschillend werd beschouwd van andere sectoren, in dergelijke afwijkende regeling wordt voorzien.

De grondwettelijke beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie houden onder meer in dat intrinsiek ongelijke situaties op een gedifferentieerde wijze worden geregeld en dat, in geval van afwijking daarvan, daarvoor een objectieve en in redelijkheid aanvaardbare verantwoording moet kunnen worden gegeven. Rekening houdend met de techniciteit van de betrokken aangelegenheid is het voor de Raad van State, afdeling Wetgeving, niet mogelijk om erover te oordelen of de in de toelichting bij het wetsvoorstel weergegeven verantwoording voor het invoeren van een systeem van onbeperkte aansprakelijkheid volstaat in het licht van de eerbiediging van de beginselen inzake gelijkheid en niet-discriminatie.¹⁶ Mocht de gegeven verantwoording onvoldoende zijn, dan dringt zich een begrenzing op van het schadebedrag waarvoor de exploitant aansprakelijk kan zijn.

De verantwoording die in het licht van de grondwettelijke beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie moet kunnen worden gegeven, verschilt gebeurlijk ook al naargelang de activiteit. Zo wordt nu reeds in zowel het Verdrag van Parijs als in de Belgische wetgeving in lagere minimumbedragen voorzien voor bijvoorbeeld het vervoer van nucleaire stoffen.¹⁷ Ook de omvang van de kerninstallaties zou invloed kunnen hebben op de vereisten die aan de verantwoording worden gesteld. In het voorgestelde artikel 8, § 3, van de wet (artikel 8 van het voorstel), worden wat dat betreft weliswaar afwijkingen mogelijk gemaakt, doch die mogelijkheid heeft uitsluitend betrekking op het bedrag van de financiële waarborg, niet op de eigenlijke aansprakelijkheidsregeling. In het wetsvoorstel wordt het systeem van onbeperkte aansprakelijkheid immers op een algemene wijze ingevoerd.

8. De indieners van het voorstel beogen artikel 18 van de wet van 22 juli 1985 aan te passen om, in subsidiaire orde, de moeder vennootschap en andere vennootschappen van de groep of het consortium waarvan de exploitant deel uitmaakt,

¹⁶ Bien que la responsabilité illimitée soit la règle de base dans le droit de la responsabilité en Belgique, il y a toujours des arguments plaçant en faveur du maintien d'un régime de responsabilité spécifique en matière d'énergie nucléaire, comme le fait qu'il s'agit d'une responsabilité objective, que des mécanismes de solidarité internationale existent, ou que les fonds disponibles risquent de toute façon de se révéler insuffisants dans la pratique en cas d'accident nucléaire à grande échelle.

¹⁷ Voir par exemple récemment l'arrêté royal du 28 décembre 2011 'fixant le montant maximal du dommage à concurrence duquel la responsabilité de l'exploitant ou du transporteur peut être engagée en cas de transport au sens de l'article 14 de la loi du 22 juillet 1985 sur la responsabilité civile dans le domaine de l'énergie nucléaire' (M.B. 30 décembre 2011, cinquième édition).

¹⁶ Hoewel onbeperkte aansprakelijkheid de basisregel is in het Belgisch aansprakelijkheidsrecht, vallen er immers nog steeds argumenten aan te halen voor het behoud van een specifieke aansprakelijkheidsregeling op het vlak van de kernenergie, zoals het gegeven dat het om een objectieve aansprakelijkheid gaat, het bestaan van internationale solidariteitsmechanismen, of de vaststelling dat de beschikbare fondsen hoe dan ook in de praktijk onvoldoende dreigen te zijn in geval van een grootschalig kernongeval.

¹⁷ Zie recent bijvoorbeeld het koninklijk besluit van 28 december 2011 'tot vaststelling van het maximale schadebedrag waarvoor de exploitant of de vervoerder aansprakelijk kan zijn in het geval van vervoer in de zin van artikel 14 van de wet van 22 juli 1985 betreffende de wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie' (BS 30 december 2011, vijfde editie).

dommage qui n'a pas été indemnisé par l'exploitant responsable (article 10, 1°, de la proposition).

L'obligation d'indemnisation subsidiaire proposée constitue une dérogation importante aux effets juridiques normalement liés à la personnalité juridique et à la responsabilité limitée des sociétés. La société mère de l'exploitant ou les autres sociétés du consortium auquel appartient l'exploitant, devront en effet, en cas d'insolvabilité de l'exploitant, automatiquement assurer la réparation des dommages nucléaires causés par l'exploitant. Ainsi, est-il mis fin à l'indépendance juridique des sociétés distinctes du groupe.

Le Conseil d'État, section de législation, se demande si pareille dérogation aussi importante aux règles normales en matière d'obligation personnelle à réparation et en matière d'indépendance juridique liée à la personnalité civile des sociétés, se concilie avec les articles 10 et 11 de la Constitution. Certes, la jurisprudence et la doctrine admettent-elles que, par dérogation au principe de l'indépendance juridique des sociétés, l'intérêt individuel des sociétés doit, dans une mesure limitée, se confondre avec l'intérêt plus large du groupe de sociétés et que, dans certaines circonstances, la société mère est réputée répondre des dettes d'une filiale¹⁸. L'extension de la responsabilité limitée d'une société à la société mère et, *a fortiori*, à d'autres sociétés du groupe, n'est toutefois pas automatique et n'est seulement admise que dans des circonstances exceptionnelles¹⁹.

L'obligation d'indemnisation faite à d'autres sociétés du groupe est justifiée dans les développements à la proposition de loi comme suit:

"Dès lors que la responsabilité est illimitée, l'exploitant reste responsable en cas d'épuisement de la couverture obligatoire. Les autres actifs de l'exploitant nucléaire responsable peuvent être mis à contribution. En cas d'accident nucléaire très grave, l'exploitant peut toutefois se retrouver dans une situation financière extrêmement difficile. Il est toutefois logique que la société mère de l'exploitant nucléaire soit coresponsable et contribue donc à l'indemnisation des dommages si l'exploitant nucléaire ne dispose plus des moyens financiers nécessaires à cette fin".

Les auteurs de la proposition partent apparemment du principe que l'existence d'un rapport de contrôle entre l'exploitant et ses sociétés liées implique logiquement que ces dernières sont tenues à l'indemnisation des dommages nucléaires. Le Conseil d'État doute que ceci puisse être décrété de manière générale.

¹⁸ J. MALHERBE, Y. DE CORDT, P. LAMBRECHT ET P. MALHERBE, *Droit des Sociétés*, Bruxelles, Bruylant, 2011, n°s 17901791, et les références citées.

¹⁹ Dans l'état actuel de la législation, il faut à cet égard recourir aux techniques générales comme la représentation (fictive), l'extension de la personnalité civile et l'imputation de la faillite: voir H. BRAECKMANS et R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Anvers, Intersentia, 2012, n° 1285, p. 676.

vergoedingsplichtig te kunnen maken voor de schade die niet door de aansprakelijke exploitant werd vergoed (artikel 10, 1°, van het voorstel).

De voorgestelde subsidiaire vergoedingsplicht vormt een belangrijke afwijking van de normale rechtsgevolgen die aan de rechtspersoonlijkheid en de beperkte aansprakelijkheid van vennootschappen kleven. De moedervernootschap van de exploitant of de andere vennootschappen van het consortium waartoe de exploitant behoort, zullen immers in geval van insolventie van de exploitant automatisch moeten instaan voor de vergoeding van de kernschade die door de exploitant werd veroorzaakt. Aldus wordt de juridische zelfstandigheid van de afzonderlijke vennootschappen binnen de groep doorbroken.

De Raad van State, afdeling Wetgeving, betwijfelt of zulke verstrekkende afwijking van de normale regelen inzake de persoonlijke schadeplicht en de juridische zelfstandigheid die aan de rechtspersoonlijkheid van vennootschappen kleeft, verenigbaar is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Weliswaar aanvaarden rechtspraak en rechtsleer dat, in afwijking van het beginsel van de juridische zelfstandigheid van vennootschappen, het individuele belang van vennootschappen in beperkte mate kan opgaan in een ruimer belang van de vennootschapsgroep, en dat onder bepaalde omstandigheden de moedervernootschap geacht wordt in te staan voor de schulden van een dochtervernootschap.¹⁸ Het doorbreken van de beperkte aansprakelijkheid van een vennootschap naar de moedervernootschap en, *a fortiori*, naar andere groepsvennootschappen, is evenwel geen automatisme en wordt enkel in uitzonderlijke omstandigheden aanvaard.¹⁹

De verplichting tot schadevergoeding in hoofde van andere groepsvennootschappen wordt in de toelichting bij het wetsvoorstel verantwoord als volgt:

"Gezien de aansprakelijkheid onbeperkt is, blijft de exploitant aansprakelijk indien de verplichte dekking uitgeput is. De andere activa van de aansprakelijke kernexploitant kunnen aangesproken worden. Bij een zeer ernstig kernongeval kan de exploitant echter in [een] zeer moeilijke financiële situatie verkeren. Het is echter logisch dat ook de moedermaatschappij van de nucleaire exploitant mee verantwoordelijkheid draagt en dus mee helpt om de schade te vergoeden indien de nucleaire exploitant daar zelf niet meer de nodige middelen voor heeft."

De indieners van het voorstel gaan er blijkbaar van uit dat uit het bestaan van een controleverhouding tussen de exploitant en diens verbonden vennootschappen logischerwijze voortvloeit dat de laatstgenoemde vennootschappen tot vergoeding van de kernschade gehouden zijn. De Raad van State betwijfelt of dit op algemene wijze kan worden gesteld.

¹⁸ J. MALHERBE, Y. DE CORDT, P. LAMBRECHT en P. MALHERBE, *Droit des Sociétés*, Bruylant, 2011, nrs. 1790-1791, en de daarin aangehaalde verwijzingen.

¹⁹ Hierbij moet de lege lata beroep gedaan worden op algemene technieken zoals de (schijn)vertegenwoordiging, de doorbraak van rechtspersoonlijkheid en toerekening van faillissement: zie H. Braeckmans en R. Houben, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, nr. 1285, p. 676.

L'article 5, § 1er, du Code des sociétés dispose que par "contrôle" d'une société, il faut entendre le pouvoir de droit ou de fait d'exercer une influence décisive sur la désignation de la majorité des administrateurs ou gérants (d'une filiale) ou sur l'orientation de la gestion (d'une filiale).

La notion ainsi définie n'est pas nécessairement assimilable à l'exercice du contrôle central du groupe en tant qu'unité économique²⁰ qui justifie que le risque que l'exploitant encourt dans l'exercice de son activité économique soit automatiquement imputé à la société mère ou à d'autres sociétés du groupe, sans que celles-ci puissent produire une quelconque preuve contraire dans ce contexte²¹. L'observation importe d'autant plus que l'obligation de réparation visée dans la proposition de loi repose sur une responsabilité objective, contraignant les autres sociétés du groupe à réparer de manière illimitée le risque créé par l'exploitant.

Il conviendrait par conséquent de remanier la mesure prévue à l'article 18, alinéa 2, proposé de la loi du 22 juillet 1985 (article 10, 1° de la proposition) pour parvenir à une dérogation mieux proportionnée aux principes d'indépendance de la personne morale dans l'imputation de l'obligation de réparation des dommages aux autres sociétés du groupe ou du consortium, compte tenu des objectifs du régime de responsabilité.

9. La mesure de réciprocité mise en place dans l'article 34/1 proposé de la loi du 22 juillet 1985 (article 18 de la proposition) implique une différence de traitement du point de vue de l'indemnisation des dommages que les étrangers peuvent réclamer lorsqu'un accident nucléaire, bien qu'il se produise en Belgique, occasionne également des dommages

²⁰ E. WYMEERSCH, "Hoofddlijnen van het Belgische recht van de vennootschapsgroepen", Financial Law Institute, Working Paper Series, WP 2008-03, n° 11, p. 5, <http://www.law.ugent.be/flj>.

²¹ Comp. à ce sujet la jurisprudence de la Cour de Justice de l'Union européenne dans des matières relatives à la concurrence dans laquelle la Cour admet que la notion d'entreprise désigne toute entité exerçant une activité économique, même si, du point de vue juridique, cette unité économique est constituée de plusieurs personnes physiques ou morales. Par conséquent, il se peut qu'une éventuelle infraction à la concurrence — ainsi que les amendes y afférentes — soit imputée à la société mère même si l'infraction a été commise par sa filiale. À cet effet, il est toutefois requis que la filiale ne détermine pas de façon autonome son comportement sur le marché, mais applique pour l'essentiel les instructions qui lui sont données par la société mère, eu égard en particulier aux liens économiques, organisationnels et juridiques qui unissent ces deux entités juridiques. Dans le cas particulier où une société mère détient 100 % du capital de sa filiale, qui a commis une infraction aux règles de la concurrence de l'Union, cette société mère peut exercer une influence déterminante sur le comportement de cette filiale et la Cour de Justice admet une présomption réfragable que cette société mère exerce une influence déterminante sur le comportement de sa filiale. Voir par exemple C.J.C.E. 29 mars 2011, affaires jointes C201/09 P et C-216/09 P *Commission/ArcelorMittal Luxembourg*, §§ 95-107; C.J.C.E. 10 septembre 2009, affaire C97/08 P *Akzo Nobel/Commission*, Jur. 2009, I-8237, §§ 54-60.

Artikel 5, § 1, van het Wetboek van Vennootschappen bepaalt dat onder "controle" over een vennootschap moet worden verstaan, de bevoegdheid in rechte of in feite om een beslissende invloed uit te oefenen op de aanstelling van de meerderheid van bestuurders of zaakvoerders (van een dochtervennootschap) of op de oriëntatie van het beleid (van een dochtervennootschap).

Het aldus omschreven begrip valt niet noodzakelijk gelijk te stellen met het uitoefenen van de centrale leiding van de groep als een economische eenheid²⁰, die verantwoordt dat het risico dat de exploitant bij het optreden op de markt loopt, automatisch moet worden toegerekend aan de moedervennootschap of aan de andere vennootschappen van de groep, zonder dat deze op dat vlak enig tegenbewijs kunnen leveren.²¹ Dit klemt des te meer nu de in het wetsvoorstel beoogde schadeplicht op een objectieve aansprakelijkheid rust, waardoor de overige groepsvennootschappen onbeperkt tot schadeplicht zouden zijn gehouden voor het risico dat de exploitant in het leven heeft geroepen.

Om de voorgaande redenen zou de regeling in het voorgestelde artikel 18, tweede lid, van de wet van 22 juli 1985 (artikel 10, 1°, van het voorstel) moeten worden herwerkt om te komen tot een meer proportionele afwijking van de principes van zelfstandigheid van de rechtspersoon bij de toerekening van schadeplicht aan andere vennootschappen van de groep of het consortium, rekening houdend met de doelstellingen van de aansprakelijkheidsregeling.

9. De wederkerigheidsregeling die is uitgewerkt in het voorgestelde artikel 34/1 van de wet van 22 juli 1985 (artikel 18 van het voorstel) houdt een verschil in behandeling in op het vlak van de schadevergoeding die door buitenlanders kan worden verhaald in geval van een kernongeval dat zich in België voordoet, maar dat ook buiten het Belgische

²⁰ E. WYMEERSCH, "Hoofddlijnen van het Belgische recht van de vennootschapsgroepen", Financial Law Institute, Working Paper Series, WP 2008-03, nr. 11, p. 5, <http://www.law.ugent.be/fli>.

²¹ Vgl. in dit verband de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie in mededingingsaangelegenheden, waarbij het Hof aanvaardt dat de notie 'onderneming' betrekking heeft op de economische entiteit die op de markt optreedt, ook al wordt deze economische entiteit uit juridisch oogpunt door verschillende natuurlijke personen of rechtspersonen gevormd. Bijgevolg wordt een eventuele mededingingsinbreuk — en de daarbij horende boete — soms ook aan een moedervennootschap toegerekend, ook al werd de inbreuk begaan door diens dochtervennootschap. Daarvoor is echter wel vereist dat de dochteronderneming niet zelfstandig haar marktgedrag bepaalt, maar in hoofdzaak de haar door de moedermaatschappij verstrekte instructies volgt, inzonderheid gelet op de economische, organisatorische en juridische banden die de twee juridische entiteiten verenigen. In het bijzondere geval waarin een moedermaatschappij 100 % van het kapitaal bezit van haar dochteronderneming, die een inbreuk op de mededingingsregels van de Unie heeft gepleegd, kan deze moedermaatschappij beslissende invloed uitoefenen op het gedrag van deze dochteronderneming en aanvaardt het Hof van Justitie een weerlegbaar vermoeden dat die moedermaatschappij daadwerkelijk beslissende invloed uitoefent op het gedrag van haar dochteronderneming. Zie bijvoorbeeld HvJ 29 maart 2011, gevoegde zaken C201/09 P en C216/09 P *Commissie/ArcelorMittal Luxembourg*, §§ 95-107; HvJ 10 september 2009, zaak C97/08 P *Akzo Nobel/Commissie*, Jur. 2009, I-8237, §§ 54-60.

nucléaires à l'extérieur du territoire belge. Dans ce cas, la récupération est limitée en fonction du régime de responsabilité en vigueur dans le domaine de l'énergie nucléaire dans l'État où survient le dommage.

La différence de traitement qui en découle pour l'exercice du droit à la propriété des différentes catégories d'étrangers²² doit pouvoir se justifier de manière raisonnable et objective. Les développements ne mentionnent en tout cas pas pareille justification, ceux-ci se limitant à faire simplement référence au régime de réciprocité tel qu'il est en vigueur en Allemagne. Mieux vaudrait compléter les développements sur ce point par une justification plus spécifique et mieux élaborée.

10. La proposition de loi remplace, modifie ou abroge certains articles de la loi du 22 juillet 1985. Les auteurs doivent vérifier si les dispositions restées inchangées de la loi en question sont, de ce fait, encore cohérentes. Il y a en particulier lieu d'examiner si certaines références internes, qui figurent actuellement dans la loi précitée, peuvent être maintenues ou requièrent une adaptation. Ainsi, à titre d'exemple, l'article 14 de la loi se réfère à l'article 8 de la même loi. L'article 14 précité n'est pas modifié par la proposition de loi; en revanche, l'article 8 de la loi est remplacé par l'article 8 de la proposition de loi. La question est de savoir si la référence interne, figurant à l'article 14 de la loi, peut être maintenue telle quelle sans être modifiée après que les modifications législatives proposées auront été apportées.

EXAMEN DU TEXTE

Art. 3

11. À la fin de l'article 1, f), 3), proposé de la loi du 22 juillet 1985, il y a une discordance entre le texte français et le texte néerlandais. Alors que, le texte français évoque "une personne qui est fondée à demander réparation de cette perte ou de ce dommage", le texte néerlandais mentionne "een persoon die gerechtigd is tot het instellen van een herstellvordering naar aanleiding van een dergelijk geval van overlijden, persoonlijk letsel, verlies of beschadiging". Il y a lieu d'éliminer cette discordance.

Art. 6

12. L'article 6, 2°, de la proposition commencera comme suit: "À l'alinéa 2, les mots ...".

²² Des demandes d'indemnités consécutives à un accident nucléaire doivent être réputées être régies par le droit à la propriété, protégé à l'article 1er du Premier Protocole additionnel à la Convention de sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales (voir notamment Cour eur. D.H. 20 novembre 1995, *Pressos Compania Naviera S.A. c/ Belgique*. Il s'agit au minimum d'une attente légitime d'acquiescer la jouissance effective, voir Cour eur. D.H. (Gde Ch.), 12 juillet 2001, *Prince Hans-Adam II de Liechtenstein c/ Allemagne*, § 83; Cour eur. D.H. 6 mars 2003, *Jasiuniene c/ Lituanie*, § 40).

grondgebied kernschade veroorzaakt. De verhaalbaarheid wordt in dat geval beperkt in functie van de aansprakelijkheidsregeling die op het vlak van de kernenergie geldt in de Staat waar de schade zich heeft voorgedaan.

Het verschil in behandeling dat hieruit voortvloeit voor de uitoefening van het eigendomsrecht van diverse categorieën buitenlanders²² moet op een redelijke en objectieve wijze kunnen worden verantwoord. In de toelichting wordt alvast geen dergelijke verantwoording vermeld aangezien deze beperkt blijft tot louter een verwijzing naar de wederkerigheidsregeling zoals die in Duitsland geldt. Het verdient aanbeveling om de toelichting op dat punt aan te vullen met een meer specifieke en uitgewerkte verantwoording.

10. In het wetsvoorstel worden sommige artikelen van de wet van 22 juli 1985 vervangen, gewijzigd of opgeheven. De indieners dienen na te gaan of de ongewijzigd gebleven bepalingen van de betrokken wet daardoor nog consistent zijn. In het bijzonder moet worden onderzocht of bepaalde interne verwijzingen, die nu in de voornoemde wet voorkomen, kunnen worden behouden of aanpassing behoeven. Zo wordt bijvoorbeeld in artikel 14 van de wet gerefereerd aan artikel 8 van die wet. Het voornoemde artikel 14 wordt niet gewijzigd door het wetsvoorstel; artikel 8 van de wet wordt daarentegen vervangen door artikel 8 van het wetsvoorstel. Vraag is of de interne verwijzing die in artikel 14 van de wet voorkomt ongewijzigd kan worden behouden eenmaal de voorgestelde wetswijzigingen zullen zijn doorgevoerd.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Art. 3

11. Aan het einde van het voorgestelde artikel 1, f), 3), van de wet van 22 juli 1985, is er een gebrek aan overeenstemming tussen de Nederlandse en de Franse tekst. Waar in de Nederlandse tekst melding wordt gemaakt van "een persoon die gerechtigd is tot het instellen van een herstellvordering naar aanleiding van een dergelijk geval van overlijden, persoonlijk letsel, verlies of beschadiging", wordt in de Franse tekst geschreven: "une personne qui est fondée à demander réparation de cette perte ou de ce dommage". Deze discordantie moet worden weggewerkt.

Art. 6

12. Artikel 6, 2°, van het voorstel moet aanvangen als volgt: "in het tweede lid worden de woorden ...".

²² Vorderingen tot schadevergoeding naar aanleiding van een kernongeval moeten worden geacht onder het eigendomsrecht te vallen zoals dat wordt beschermd in artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (rdpl. o.m. EHRM 20 november 1995, *Pressos Compania Naviera S.A./ België*. Minstens gaat het om een legitieme verwachting om het effectief genot te verwerven, zie EHRM (Grote Kamer) 12 juli 2001, *Prins Hans-Adam II van Liechtenstein/Duitsland*, § 83; EHRM 6 maart 2003, *Jasiuniene c/Litouwen*, § 40).

Art. 8

13. La phrase introductive de l'article 8, § 2, proposé, de la loi du 22 juillet 1985, énonce que la garantie financière fait l'objet, tous les deux ans, d'une évaluation portant sur les points mentionnés dans ce paragraphe. Il faut déterminer qui doit effectuer l'évaluation visée. Le délégué a déclaré que cette évaluation incombait au Roi. Si l'on tient compte de cette précision, il peut être envisagé d'adapter la rédaction de la phrase introductive de l'article 8, § 2, proposé sur l'exemple de la phrase introductive de l'article 7, alinéa 2, existant de la loi ²³.

14. L'article 8, § 2, b), proposé de la loi du 22 juillet 1985 mentionne comme exigence le fait "que le montant n'est jamais inférieur à la capacité maximale d'assurance existant sur le marché privé des assurances pour les accidents nucléaires". La question est de savoir si la notion "capacité maximale d'assurance existant sur le marché privé des assurances pour les accidents nucléaires" est suffisamment claire et s'il ne faut pas prévoir des critères en application desquels cette capacité d'assurance sera fixée.

15. À la différence de ce qui est prévu dans l'article 8, alinéa 1er, actuel, de la loi du 22 juillet 1985, l'article 8 proposé ne précise pas que l'exploitant est tenu de renouveler la garantie financière ²⁴ dans un délai de soixante jours après sinistre. La question est de savoir si pareille omission est délibérée.

Art. 10

16. Sous réserve de l'observation générale formulée au point 8, on écrira dans le texte néerlandais de l'article 18, alinéa 2, proposé de la loi du 22 juillet 1985 (article 10, 1°, de la proposition), "... *en indien die exploitant niet solvabel is*".

Art. 15

17. On précisera si l'article 23, § 1er, proposé de la loi du 22 juillet 1985 s'applique également aux accidents nucléaires qui se sont produits avant l'entrée en vigueur de la loi proposée. Cette observation vaut également pour divers autres volets du régime proposé.

Art. 18

18. On n'aperçoit pas la portée précise du membre de phrase "responsabilité limitée à l'indemnisation que l'État tiers

²³ La phrase introductive de l'article 7, alinéa 2, de la loi du 22 juillet 1985 dispose: "Le Roi peut, par arrêté délibéré en Conseil des Ministres, augmenter ou réduire le montant visé à l'alinéa 1er pour l'un des motifs suivants:"

²⁴ L'article 8, alinéa 1er, actuel, de la loi, mentionne une "assurance ou autre garantie financière"

Art. 8

13. In het voorgestelde artikel 8, § 2, inleidende zin, van de wet van 22 juli 1985 wordt bepaald dat de financiële waarborg om de twee jaar wordt getoetst aan de in die paragraaf vermelde vereisten. Er dient te worden bepaald door wie de beoogde toetsing moet worden uitgevoerd. Door de gemachtigde werd verduidelijkt dat die toetsing zaak is van de Koning. Hiermee rekening houdend kan worden overwogen om de redactie van de inleidende zin van het voorgestelde artikel 8, § 2, aan te passen naar analogie van de inleidende zin van het bestaande artikel 7, tweede lid, van de wet.²³

14. In het voorgestelde artikel 8, § 2, b), van de wet van 22 juli 1985 wordt als vereiste vermeld "dat het bedrag nooit lager ligt dan de bestaande maximale verzekeringscapaciteit op de privéverzekeringsmarkt voor kernongevallen". Vraag is of het begrip "bestaande maximale verzekeringscapaciteit op de privéverzekeringsmarkt voor kernongevallen" voldoende duidelijk is en of niet in criteria moet worden voorzien met toepassing waarvan die verzekeringscapaciteit zal worden vastgesteld.

15. Anders dan wat in het huidige artikel 8, eerste lid, van de wet van 22 juli 1985 het geval is, wordt in het voorgestelde artikel 8 niet bepaald dat de exploitant gehouden is de financiële waarborg²⁴ te vernieuwen binnen een termijn van zestig dagen na het schadegeval. Vraag is of dergelijke weglating doelbewust is gebeurd.

Art. 10

16. Onder voorbehoud van de algemene opmerking onder nr. 8, moet in de Nederlandse tekst van het voorgestelde artikel 18, tweede lid, van de wet van 22 juli 1985 (artikel 10, 1°, van het voorstel), worden geschreven "... *en indien die exploitant niet solvabel is*".

Art. 15

17. Er moet worden verduidelijkt of het voorgestelde artikel 23, § 1, van de wet van 22 juli 1985 ook toepasselijk is op kernongevallen die zich hebben voorgedaan vóór de inwerkingtreding van de voorgestelde wet. Deze opmerking geldt eveneens voor diverse andere onderdelen van de voorgestelde regeling.

Art. 18

18. Het is niet duidelijk welke de precieze draagwijdte is van de zinsnede "aansprakelijkheid beperkt tot de schade-

²³ De inleidende zin van artikel 7, tweede lid, van de wet van 22 juli 1985 luidt: "De Koning kan, bij een in Ministerraad overlegd besluit, het bedrag bedoeld in het eerste lid verhogen of verlagen, om één van de volgende redenen:"

²⁴ In het huidige artikel 8, eerste lid, van de wet wordt melding gemaakt van een "verzekering of andere financiële zekerheid"

accorderait à la Belgique sur la base des traités internationaux applicables, comme la Convention complémentaire”, dans l'article 34/1, b), i), proposé, de la loi du 22 juillet 1985. Il est en effet possible de considérer la limitation visée comme ayant trait au montant théorique maximal mais par exemple aussi à une situation dans laquelle l'action étrangère ne peut être intentée que pendant le paiement des trois tranches visées dans la Convention additionnelle et qu'elle est perdue pour le surplus.

On n'aperçoit pas non plus ce qui se passera avec les pays qui ne connaissent pas de régime spécifique en matière d'accidents nucléaires. S'agira-t-il alors d'une responsabilité illimitée ou faut-il en revenir aux limites du droit général en matière de responsabilité de l'État concerné où un montant illimité de responsabilité pourra, le cas échéant, s'appliquer, à la condition par exemple de faire toutefois d'abord la démonstration d'une faute ou d'une omission?

Les auteurs de la proposition de loi gagneraient à compléter le texte de la proposition ou, à tout le moins, celui des développements au regard des questions soulevées.

Art. 20

19. Par analogie au texte français de l'article 34/2, § 2, b), proposé de la loi du 22 juillet 1985 (“nouveaux dommages environnementaux”) et au texte néerlandais de l'article 34/2, § 1er, a), proposé, on remplacera dans le texte néerlandais de l'article 34/2, § 2, b), proposé, les mots “verdere milieuschade” par “nieuwe milieuschade”.

La chambre était composée de

Messieurs

M. VAN DAMME, président de chambre,

P. LEMMENS, président,

W. VAN VAERENBERGH, conseiller d'État,

M. TISON, assesseur de la section de législation,

Madame

G. VERBERCKMOES greffière

Le rapport a été présenté par Monsieur T. CORTHAUT, auditeur adjoint.

loosstelling die de derde Staat aan België zou toekennen op grond van de toepasselijke internationale verdragen, zoals het Aanvullend Verdrag”, in het voorgestelde artikel 34/1, b), i), van de wet van 22 juli 1985. De beoogde beperking kan immers worden geacht te slaan op het theoretische maximumbedrag, maar bijvoorbeeld ook op een situatie waarbij de buitenlandse vordering slechts kan worden ingebracht tijdens het uitbetalen van de drie schijven bedoeld in het Aanvullend Verdrag, en verloren is voor de rest.

Het is evenmin duidelijk wat er moet gebeuren met landen die geen specifiek regime inzake nucleaire ongevallen kennen. Geldt dan een onbeperkte aansprakelijkheid of moet er dan worden teruggevallen op de grenzen van het algemene aansprakelijkheidsrecht van de betrokken Staat, waarbij dan in voorkomend geval een onbeperkt aansprakelijkheidsbedrag zal kunnen gelden, maar mits bijvoorbeeld eerst een fout of nalatigheid wordt aangetoond?

De indieners van het wetsvoorstel doen er goed aan om de tekst van het voorstel of alleszins die van de toelichting aan te vullen in het licht van de opgeworpen vragen.

Art. 20

19. Naar analogie van de Franse tekst van het voorgestelde artikel 34/2, § 2, b), van de wet van 22 juli 1985 (“nouveaux dommages environnementaux”) en van de Nederlandse tekst van het voorgestelde artikel 34/2, § 1, a), vervange men in de Nederlandse tekst van het voorgestelde artikel 34/2, § 2, b), de woorden “verdere milieuschade” door “nieuwe milieuschade”.

De kamer was samengesteld uit

de Heren

M. VAN DAMME, kamervoorzitter,

P. LEMMENS, voorzitter,

W. VAN VAERENBERGH, staatsraad,

M. TISON, assessor van de afdeling Wetgeving,

Mevrouw

G. VERBERCKMOES griffier

Het verslag werd uitgebracht door de Heer T. CORTHAUT, adjunct-auditeur.

La concordance entre la version néerlandaise et la version française a été vérifiée sous le contrôle de Monsieur M. VAN DAMME.

Le président,

M. VAN DAMME

La greffière,

G. VERBERCKMOES

De overeenstemming tussen de Nederlandse en de Franse tekst werd nagezien onder toezicht van de Heer M. VAN DAMME.

De voorzitter,

M. VAN DAMME

De griffier,

G. VERBERCKMOES